

ФОРМУВАННЯ РИНКІВ ТВОРІВ МИСТЕЦТВА ЯК ФАКТОР ЗМІНИ СТРУКТУРИ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ

Серед зарубіжних інвесторів одним з найприбутковіших сьогодні вважається ринок творів мистецтва (арт-ринок), який розглядають як «ринок альтернативних інвестицій». Актуальність інвестування на ринку творів мистецтва можна підтвердити низкою аргументів: по-перше, це ефективний механізм диверсифікації ризиків на традиційних інвестиційних ринках; по-друге, прибутковість інвестицій на ринку дуже висока (від 15 до 1000% річних, залежно від об'єкта вкладення); по-третє, ціни на твори мистецтва не схильні до коливань, викликаних подіями, які зумовлюють обвали на фондових ринках, що підтвердив світовий досвід; по-четверте, інвестиції у цей сегмент з кожним роком зростають на 20-30%. Як показав індекс Mei-Moses All Art Index, за останні 50 років щорічне зростання вартості творів мистецтва сягнуло 12,6 %, тоді як ріст індексу акцій S&P 500 за той же період склав 11,7 %. По-п'яте, даний ринок має великий потенціал для подальшого зростання. Так, за оцінками компанії Kunst Asset Management GmbH, частка предметів мистецтва, що знаходяться у вільному обігу, не перевищує 2%¹.

Сьогодні арт-ринок досліджується в рамках так званої «економіки культури» та береться до уваги багатьма країнами при обчисленні доданої вартості. Економіка культури розглядається вченими як галузь економіки, що вивчає економічні відносини з приводу створення, розподілу та споживання творів мистецтва і літератури. Так, згідно з проведеним у ЄС дослідженням «Економіка культури в Європі» за 2005-2006 рр., загальне зростання доданої вартості даного сектора склало 20%, а його частка у ВВП – 2,6%².

Що стосується України, то її ринок творів мистецтва перебуває на стадії формування, не більше 1% населення країни займається такими капіталовкладеннями. Водночас, спостерігається його активний розвиток, обсяг даного ринку оцінюється у 250 млн. дол. (з урахуванням тіньового сегменту); загальна кількість художників, що створюють арт-активи, становить майже 50 тис., що дозволяє стверджувати про формування окремої галузі економіки.

Основна роль ринку творів мистецтва на регіональному рівні полягає в тому, що він може стати «візитною карткою» регіону та значно підвищити його інвестиційну й туристичну привабливість. На території України ринки творів мистецтва історично

¹ Kunst Asset Management GmbH [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.kunstam.com>.

² Соболев В.О., Соболева М.В. Економіка культури як предмет економіко-теоретичного аналізу // Вісник Чернівецького торговельно-екон. інст. – 2009. – №1. – С.15-23.

сформувалися в певних регіонах, які характеризуються найвищою концентрацією арт-галерей, музеїв, аукціонів, мистецьких об'єднань тощо, серед них основними центрами є Київ, Львів, Одеса та Харків. Значну роль при цьому відіграло створення Асоціації артгалерей України. Водночас, воно визначило новий етап розвитку арт-ринку України. Це була спроба об'єднати розрізнені творчі організації, мистецькі центри, галереї з метою структуризації ринку творів мистецтва та запровадження цивілізованих форм конкуренції між його учасниками.

При формуванні ринків творів мистецтва на регіональному рівні відбувається зміна структури економіки регіону. Це проявляється, в першу чергу, у зміні її галузевої структури (зокрема, зростає сфера послуг і торгівля), а по-друге – у зміні її інституційно-правової складової. Останнє зумовлено тим, що розвиток ринку творів мистецтва потребує відповідного інституційного забезпечення (як нормативно-правового, так й інфраструктури).

Формування регіональних ринків творів мистецтва, має, на нашу думку, стати ключовим завданням регіональних програм культурної політики. При цьому розробка регіональних програм розвитку культури повинна включати наступні етапи:

- а) вивчення культурної специфіки регіону;
- б) формування регіональних програм культурного розвитку;
- в) експертиза культурних програм та укладення договорів з авторами та виконавцями;
- г) організація заходів з фінансового, матеріально-технічного, інформаційно-правового забезпечення програм.

Важливу роль в розвитку даних ринків може відіграти використання зарубіжного досвіду в цій сфері, зокрема, країн, що розвиваються (Індії, Китаю), які успішно реалізують масштабні мистецькі проекти в окремих регіонах, а також країн ЄС (наприклад, програма «Культурна столиця Європи»).